

ÖTÜKEN

DERYÂLAR SULTÂNI

-BARBAROS HAYREDDİN PAŞA'NIN ROMANI-

Turgut Güler

YAYIN NU: 1450

EDEBİ ESERLER: 758

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-854-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Karakış Basım

Baskı: İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

TURGUT GÜLER 1951 yılında Afyonkarahisâr'ın Sultandağı ilçesine bağlı Dort¹ köyünde doğdu. Âilesi, 1959 Ocağında Aydın'ın Horsunlu kasabasına yerleşti. İlkokulu orada, Ortaokulu Kuyucak'da okudu. İki hafta kadar Nazilli Lisesi'ne devâm ettikten sonra, Nazilli Öğretmen Okulu'na girdi. Bu okulun ikinci sınıfını bitirdiği 1968 yılında, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Hazırlık Lisesi'ne kaydoldu. 1969-1973 yılları arasında, Yüksek Öğretmen Okulu hesabına İstanbul Üniversitesi Edebiyât Fakültesi Târîh Bölümü'nde tahsîl gördü.

İstanbul Çapa'daki Yüksek Öğretmen Okulu'nun Kompozisyon ve Diksiyon Hocası olan Ahmet Kabaklı'nın başkanlığında kurulan Türkiye Edebiyât Cemiyeti'nde, bilâhare bu cemiyetin yayınladığı Türk Edebiyatı Dergisi'nde vazîfe aldı. Bir taraftan üniversite tahsiline devâm etti, bir yandan da bahsi geçen derginin “mutfak” tâbir edilen hazırlık işlerinde çalıştı. Metin Nuri Samancı'dan sonra da ikinci yazı işleri müdürü oldu (Mart 1973, 15. Sayı). Bu dergide yazı ve şiirleri yayımlandı.

1973 Haziranında üniversiteyi bitirdiğinde, Malatya Mustafa Kemâl Kız Öğretmen Lisesi târîh öğretmenliğine tâyin edildi. Ahmet Kabaklı'nın arzûsu ile bu görevine başlamadı ve İstanbul'da kaldı, Türk Edebiyatı Dergisi'ndeki mesâîyi sürdürdü. 1975 yılında hem Edebiyât Cemiyeti,² hem de Türk Edebiyatı Dergisi, maddî sıkıntılar yaşamaya başladı, dergi yayınına ara verdi. Bunun üzerine, resmî vazîfe isteği ile Millî Eğitim Bakanlığı'na mürâcaat etti.

Van Alparslan Öğretmen Lisesi'nde başlayan târîh öğretmenliği, Mardin, Kütahya ve Aydın'ın muhtelif okullarında devâm etti. 1984 yılında açılan Aydın Anadolu Lisesi'nin müdürlüğüne getirildi. 1992'de, okulun yeni binâsıyla berâber adı da değişti ve Adnan Menderes Anadolu Lisesi oldu. Bu vazîfede iken, 1999 Ağustosunda emekli oldu. 2000-2012 yılları arasında, İstanbul'da, Altan Deliorman'ın sâhibi olduğu Bayrak Basım-Yayım-Tanıtım'da çalışmalara yardımcı oldu. Yine Altan Deliorman'ın çıkardığı Orkun Dergisi'nde, kendi adı ve müsteâr isimlerle³ yazılar yazdı. İki kızı var.

Yayımlanmış Diğer Eserleri: *Orhun'dan Tuna'ya Uluğ Türkler*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, Ocak 2014, Ağustos 2016 [İkinci Baskı]; *Takı Taluy Takı Müren-Daha Deniz Daha Irmak*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, Ekim 2014; *Cihângîr Tûğlar-Selîmnâme*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, Ekim 2014; *Ejderlerin Beklediği Hazîne-Türkçe Üzerine Düşünceler*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, Şubat 2015; *Şehsüvâr-ı Cihângîr-Fâtihnâme*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, Kasım

¹ Dort: Afyonkarahisâr'ın Sultandağı ilçesine bağlı Doğancık Köyü. [1960'lı yıllarda, heyelân tehlikesi gerekçe gösterilerek dağ eteğinden ovaya nakledilen köyün adı da Doğancık olarak değiştirilmiştir.].

² Bakanlar Kurulu kararıyla *Türkiye* kelimesi kaldırılmıştı.

³ Yahyâ Bâli, Husrev Budin, Ertuğrul Söğütlü.

2015; *Demir Kuşaklı Cihângîr-Süleymânnâme*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, Kasım 2016; *Değirmen Taşı-Akşemseddin'in Romanı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, Haziran 2017 ; *Mahzûn Hudûdlar Çağlayan Sular*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, Eylül 2017; *Taşı Yenen Adam*, Ötüken Neşriyat, İstanbul Haziran 2018; *Gün Batımı*, Kırmızılar Yayıncılık, Eskişehir, Nîsân 2019; *Güneşli Bir Nîsân Günü*, Kırmızılar Yayıncılık, Eskişehir, Haziran 2019; *Ötüken Yış-Gök Gözli Gök Yeleli Bozkurt'un Romanı*, Kırmızılar Yayıncılık, Eskişehir, Ekim 2019.

BİRKAÇ SÖZ

2016 yılı, bu satırların âciz yazıcısı için, gecesinde ve gündüzünde Kaanûnî Sultan Süleyman Hân'la birlikte geçti. “*Demir Kuşaklı Cihângîr-Süleymânnâme*” adını verdiğimiz o meşakkatli, fakat pek heyecanlı ve dahî sarıp sarmalayıcı çalışma, bizim millet olarak Cihân'a hükmettiğimiz bir zamân diliminin bilgilerini içine alıyordu. Siyâsî, medenî ve ictimâî açılardan, tam bir zirve haşmeti taşıyan Kaanûnî Sultan Süleyman Hân'ın saltanatı, başta o muhteşem devlet orkestrasının şefi Pâdişâh-ı Âlem-penâh olmak üzere, hemen her sâhada ender içre ender şahsiyetlerin yetiştiği gümrâh ve bereketli bir saâdet devri olmuştu. Fuzûlî'den Bâkî'ye, Karahisârî'den Matrakçı Nasûh'a, Mohaç Zafer-i Garrâsı'nın eli öpülesi gâzîleri Bâlî ve Husrev Beylerden, Malta kayalarında sesi hâlâ yankılanan Durgudca Paşa'ya¹ kadar, sayması ve söylemesi insan üstü gayret isteyen uluğ Türkler, Kaanûnî Sultan Süleymân Hân'ın saltanat sahnesini boydan boya dolduruyordu. Her birisi, sâhasının parlayan ve gıpta edilen yıldızı olan bu şahsiyetler, Dünyâ durdukça, bize gurûr verecekler, geride bıraktıkları hâtrâlar, Kıyâmet'e değin bizimle birlikte yaşayacaktı.

Kaanûnî Sultan Süleyman Hân devrinin bu balina hacmi ve azametindeki âbide isimleri, niçin, hep aynı zamân içinde bir araya toplanmışlardır? Bu soruya verilecek cevap, “*balina*” ve “*ummân*” kelimelerinde saklı duruyor. Balinanın hayât sürebilmesi için, deniz şartları kâfi değildir. O büyüğün büyüğü balığın manevra yapa yapa, suyu Gökyüzü'ne yükselte yükselte yol alabilmesi için, bitmeyecek ve kara sınırı çok çok uzaklarda olan bir ummâna ihtiyâç vardır. Bir balina, kazârâ denize düşerse, ne kadar mahzûn ve dahî melûl olur. Cümle neş'esi ve yaşama iksiri elinden alınan balina, denizi bir hapishâne olarak görmeye başlar ve seyredene, bakana zevk, haz verecek hareketlerini yapamaz hâle gelir. Zîrâ, onun hünerlerini gösterebilmesi için lâzım olan, ummân genişliği, enginliği ve dahî zenginliğidir. Bizim, askerî, siyâsî, medenî ve san'at balinalarımızın, akın akın Kaanûnî Sultan Süleyman Hân'ın kutlu saltanatında buluşmaları, aslâ ve kat'â tesâdüf değildir. O muhteşem zamân dilimi, bizim millî târîhimizin ummân hasletleri taşıyan müstesnâ bir bölümüdür. Fethedilip Türk Mülkü'ne dâhil

¹ Durgudca Paşa: Turgut Reis.

olan Dünyâ ile Türk'ün önünde diz çöküp ondan meded uman öteki Dünyâ, bütün imkânlarını bahsettiğimiz balinaların önüne koyuyordu.

Kaanûnî Sultan Süleyman Hân'ın şeref bahşeden saltanatında, tam mânâsıyla bir yıldızlar resm-i geçidi vardı. Bendeniz, o yıldızlardan ikisinin hayât hikâyelerine nüfûz etmeye çalışırken, kendilerinden vesîle ile bahsetmenin kâfi olmadığına kanaat getirmiştım. Allâh ömür verir ve dahî nasîb eyleser, onların hakkında müstakil olarak çalışma yapacaktım. Bu Türklük yıldızlarından biri Mîmâr Sinan, diğeri de Barbaros Hayreddîn Paşa idi. “*Demir Kuşaklı Cihângîr-Süleymânnâme*”nin ardından giriştiğimiz “*Değirmen Taşı-Akşemseddin'in Romanı*” çalışması, Mîmâr Sinan'la Barbaros Hayreddîn Paşa dosyalarının önünü iyice açtı.

“*Taşı Yenen Adam-Mîmâr Sinan'ın Romanı*” bitip de sıra Barbaros'a gelince, soluğu Süleymâniye Kütüphanesi'nde aldım. Seyyid Murâdî'nin yazma “*Gazavât-ı Hayrî'd-dîn Paşa*”sının² dijital kopyasını çıkartıp aylar süren bir yeni harflere aktarma işine giriştim. 524 sahîfelik esas metin, 2017 yılının yarısını, benden aldı götürdü. Müstensihinin³ adı yazılı olmayan metnin, Sultan Dördüncü Murâd Hân'ın saltanat yıllarında istinsâh⁴ edildiği anlaşılıyordu. Umûmiyetle sâde bir on altıncı asır Türkçesi ile kaleme alınan eserin çok az sahîfesi, harâb olmuş, okunamayacak hâlde idi. Fakat, okuyamadığımız o sahîfeler, Barbaros Hazretleri'nin destânına nâkise getirecek evsâfda değillerdi ve yoklukları, aslâ kayıptan sayılmazdı. Akşemseddin ve Mîmâr Sinan çalışmalarında olduğu gibi, elimdeki metnin rehberliğinde roman yazmaya koyuldum. Mümkün merteye, Seyyid Murâdî'nin dil husûsiyetlerine sâdik kalmaya ve o târihî Türkçenin sesini aksettirmeye çalıştım.

Ortaya çıkan Barbaros romanı, şu ânda okuyucusunun huzûrlarında. Bu, elbette, roman kıstasları içinde yazılmış bir yazı yekûnudur ve içinde, bahsi geçen Seyyid Murâdî metninin dışına çıktığı, hattâ tamâmen âciz yazıcısının hayâli olan isimler ve sahneler vardır. Ne var ki, bu yazıcı hayâlleri, Barbaros hakikatine ters düşen mevkide değil, bilakis, o hakikati pekiştiren bir duruşadılar. Roman içinde sıkça geçen ve Hristiyanlar için sarf edilen “*kâfir / küffâr-ı hâksâr / kefere-i fecere / bed-nâm*” gibi tâbirler, tamâmen hâdisenin yaşandığı zamâna âit Türk

² Süleymâniye Kütüphanesi (M. Hilmi-F. Fehmi-228 / Mikrofilm- Arşiv Nu: 1960)'nde bulunan “*Gazavât-ı Hayrî'd-dîn Paşa*”.

³ müstensih: kitap, mecmuâ, şiir vb.ni aynen yazarak kopya eden, sûretini çıkararak kimse.

⁴ istinsâh: bir metnin, bir kitabın elle bir nüshasını yazma.

tefekkürünün ve dahî yaşayışının dile akseden şekilleridir. Bu söz ve sıfatların, yirmi birinci asıra taşınması, elbette düşünülemez.

Barbaros Hayreddîn Paşa, Türk soyuna şeref veren bir uluğ Türk'tür. Onun, Akdeniz'e saldıgı gür yiğit nâraları, hâlâ ada, liman ve yalıları dolaşiyor. Bu nârâ salınışı güzelliğinden hareket ederek, romanın baş ve son kısımlarına zamânımızdan iki ayrı bölüm yerleştirilmiştir.

Türk edebiyâtında, muazzam denecek bir büyüklük ve kıymette deniz motifi vardır. Âciz kanaatime nazaran, Türk şiirinde, diğerk pek çok başlıkta olduğu gibi, en güzel deniz şiirlerini Yahyâ Kemâl yazmıştır. Bu, pek tabii ki, Fakîr'in şahsî kanaatidir ve hiçbir bağlayıcılığı yoktur. Yahyâ Kemâl'in denize bakarken hissettikleri, baştan sona aşk teması içinde açıklansa bile, bir tarafından bizim mâşerî bakış açımıza yakalanıverir.

Romanın ilk bölümünde, Dikili sâhilinde, Midilli Adası'nın tam karşısında, Yahyâ Kemâl'in "Açık Deniz" şiirinin tahlîli yapılmaktadır. "Açık Deniz", muhteşem bir şiir zaferidir. Yahyâ Kemâl ile Barbaros Hayreddîn Paşa arasında kurulacak târîh ve söz bağı, bizi başka hiçbir vâsitaya ihtiyaç duymadan Vardar Yenicesi⁵ ile Üsküb duraklarına taşır. Bunlardan birincisi, Barbaros Hayreddîn Paşa'nın atası Yâkûb Ağa'nın memleketi, ikincisi de Yahyâ Kemâl'in doğduğu vatan köşemizdir. Beşiktaş'daki Barbaros Âbidesi'nin arka yüzünde, Yahyâ Kemâl'in "Süleymâniye'de Bayrâm Sabâhı" isimli muhteşem şiirinin son bölümü yazılıdır:

*"Deniz ufkunda bu top sesleri nereden geliyor?
Barbaros, belki donanmayla seferden geliyor.
Adalar`dan mı? Tunus`dan mı? Cezâyir`den mi?
Hürr ufuklarda donanmış iki yüz pâre gemi
Yeni doğmuş Ay'a baktıkları yerden geliyor;
O mübârek gemiler hangi seherden geliyor?"*

Dolayısı ile, Barbaros Hayreddîn Paşa ve Yahyâ Kemâl isimleri, Türk milletinin indinde, Beşiktaş denilen Cennet bahçesinde birleşmiş-

⁵ Vardar Yenicesi / Yenice-i Vardar: Günümüzde Giannitsa adıyla anılır. Büyük Makedonya Ovası (Kampania)'nın kuzey kenârında, Paikon Dağlarının güney etekleriyle daha güneyde bulunan ve sığ bir göl olan Yenice Gölü arasında yer alır. Yenice Gölü, bugün kısmen kurutulmuştur. Vardar Yenicesi, şanlı akıncı cedlerimizden Gazi Evrenos Bey tarafından on dördüncü yüzyılın sonlarında kurulmuştur.

ler, birbirlerine kavuşmuşlardır. Bizim romanda yaptığımız, bu iki Türk büyüğünü, deniz manzarasında yan yana getirme çabasından ibârettir. Bunda, ne derece muvaffak olduğumuzu, aziz okuyucu söyleyecektir.

Seyyid Murâdî lisânına ilticâ ile yazıya rabtlemeye cür'et ettiğimiz Barbaros destânının bitiminde, yeniden Dikili sâhili ve yeniden Yahyâ Kemâl'in denize hasrettiği mısralar yer alıyor.

Barbaros'un vefâtı, Seyyid Murâdî'nin metninde yoktur. Muhtelif târîh kitaplarında bulunan bilgi ise, üsütüp hastalandığına ve yatağa düşüp Hakk'a yürüdüğüne dâir birkaç cümleden ibârettir. Bu satırların âciz yazıcısı, 2014 yılı içinde, Yahyâ Kemâl'in bir başka şiir zaferi olan “*Selîmnâme*”sini şerh etmeye çalışmış ve “*Cihângîr Tûğlar-Selîmnâme*” isimli mütevâzı kitap ortaya çıkmıştı. Yahyâ Kemâl'in “*Selîmnâme*”sinde, şanlı ceddimiz Yavuz Sultan Selîm Hân'ın irtihâlinin anlatıldığı bölüm, fevkalâde bir şâir hayâli ve dahî ilhâmı idi. Cennet kapısında, Pâdişâh'ı bekleyen Türk askerleri ve bayraklar sallanarak Cennet'e giren Ordu-yı Hümâyûn, onları karşılayan melekler ve nihâyet İki Cihân Fâhrî Hz. Peygamber'in, Yavuz Sultan Selîm'e şâbâş sunması, yâni ona: “*Âferîn!*”

demesi, hiçbir târîh kitabında yer alamayacak şiiriyette idi.

Bendeniz, Barbaros Hayreddîn Paşa Hazretleri'nin vefâtına, en çok denizlerin gözyaşı döküleceğini düşünerek, Yahyâ Kemâl'in denize âit diğer mısralarını, Midilli ile Dikili'nin şahitliklerinde tahlile cesâret ettim ve bu tahlillerin ışığında, muazzez Barbaros'un buyur edildiği Cennet'in denizle hem-hâl olduğunu, Yahyâ Kemâl'in mihmândârlığında ifâde etmeye yeltendim. O vakit anladım ki, Barbaros Hayreddîn Paşa derler, o, kabına ve dahî Akdeniz'e sığmaz Türk oğlu, Kapdân Paşa Baştardası'nın Kapdân Köşkü'nde, elindeki sedefkârî asâyı sağa, sola; yukarıya, aşağıya sallayarak deryâ korosunu, keyfince idâre etmektedir.

Kitabın sonuna, Türk denizcilik târîhinin bilinmesi öncelikli bâzi bilgileri ekler hâlinde konuldu. Barbaros'a kadarki Türk denizciliği ile Kapdân-ı Deryâlar, gemi çeşitleri, Donanma-yı Hümâyûn ve Tersâne-i Âmire çalışanları, bir geminin denize indirilme merâsimi, bu eklerde verilmeye gayret edildi. Öyle zannediyoruz ki, romanla berâber bu ekleri de okuyanlar, bizim deryâda hüküm sürdüğümüz asırları, daha iyi hazmetmiş olacaklardır.

Türk'ün “*yayla tabiatlı*” olduğu, her hâlden bellidir. Târîh aynasında görülen Türk silüetinde de bol miktârda yayla motifi vardır. Bu

durum, eşyânın ve insanın fıtratıyla yakından ilgilidir. Türk milletinin târihe ilk görüldüğü yer, Türkistan'ın yaylalarıdır. Yayla hayâtına doğan bir cemiyetin, çevresine intibâk etmesi kadar tabîi ne olabilir?

Üzerinde yaşadığı coğrafyanın hasletleri yüzünden, Türk insanı denize hep yabancı kalmış, denizcilik fiillerine soğuk bakmıştır. Türkistan yaylalarının muhteviyâtı ölçüsünde göl ve ırmak mâcerâları yaşayan Türk, ne zaman ki, Anadolu'ya dâmâd oldu, vaziyet birden değişiverdi. Yeni ve ebedî vatanın üç tarafı denizdi. Anadolu'da kalmanın ve onu elde tutmanın anahtarı denizlerdeydi.

Türk karakterine “*deryâ*”lı alışkanlık ilâveleri, önce Anadolu'yu kuşatan denizlerin sâhillerinde başladı, yavaş yavaş yakın mesâfedeki adalara sirâyet etti. Bu vesîle ile, hamlıklarımız pişmeye, acemiliklerimiz olgunlaşmaya yöneldi ve denize dâir tasavvurlarımız daha ötelere kulaç atar hâle geldi. Anadolu etrâfındaki suları aşarak enginlere ulaştığında, yeni muhît ve şartlara ne kadar kolay uyduğumuzu, zirveleri zorladığımızı bütün Dünyâ'ya gösterdik.

Daha Malazgird Zaferi'nin ertesine rastlayan zaman diliminde, yâni Anadolu Fethi'nin dibâcesi yazılırken, “*rekor*” kelimesini âciz bırakan bir sür'atle, Marmara ve Adalar Denizi kıyılarına kılıç dayayan Oğuz alpları, “*su*”ya yazılan Çaka⁶ Bey Destânı'nı okuyorlardı. İzzeddin Keykâvûs ile Alâeddin Keykûbâd'ın Alanya'dan Sinop'a uzanan martı uçuşları; Karası, Aydın, Saruhan, Menteşe, Teke beyliklerinin hiç de hesap dışı olmayan donanmalı duruşları, Osmanlı fidanına cân suyu taşıyordu.

Emîr Ali ve Karamürsel'in başlattığı Osmanlı Bahriyye Mektebi'nin hızla artan akademik kadrosuna, annesi Nîlûfer Hâtûn'un adına yaraşır biçimde, “*suda açılan*” Gâzî Süleyman Paşa'nın seccâdesi, kerâmet içre dâhil oluyordu. Bu hâli keşfederek:

*“Kerâmet gösterüb halka suya seccâde salmışsın,
Yakâsın Rûmeli'nin dest-i takvâ ile almışsın!”*

diyen Şeyh Mahmûd, torunu Süleyman Çelebi'nin “*Vesîletü'n-Necât*”ına “*su kadar azîz*” ilhamlar veriyordu.

Gâzî Süleyman Paşa ve onunla Rûmeli Yakası'na geçen kerâmet hâmili kahramanların yürek atışları, zerrîn yakamozlar hâlinde Gelibo-

⁶ Çakan.

lu'dan Midilli'ye çarpıyor, 1462⁷ yılında, İstanbul'un Ebû'l-Feth'i,⁸ bu adayı da dest-i kavîsiyle kavıyordu.

Midilli Seferi'ne katılan sipâhîlerden, “*gâyet bahâdırlıkla meşhûr*” Vardar Yenicali Yâkûb Ağa, fetihden sonra Ada'dan ayrılmayıp muhâfiz olarak oraya yerleşti. Bekâr olan Yâkûb Ağa, Midilli'de evlendi ve bu izdivâcdan dört oğlu Dünyâ'ya geldi. Yaş sırasına göre İshâk, Oruç, Hızır ve İlyâs adlarındaki bu dilâver oğullar, çocukluk oyunlarına, deniz kıyısında ağaç kabuğundan kayık yüzdürerek başladılar ve hepsi de son nefeslerine kadar denizi mekân tuttular.

Yâkûb Ağa'nın “*deryâ içre*” serpilen oğullarının yaşca en büyüğü İshâk olmasına rağmen, liderlik şahsiyeti ağır basanı Oruç idi. O doğduğunda, Osmanlı Türk Cihân Tahtı'nda hâlâ Midilli Fâtîhi Sultan Mehmed Hân-ı Sâni oturuyordu. O müstesnâ Sultân'ın, düzine hesabıyla karşısına çıkan kalabalık düşman ordularını hem karada, hem de deryâda bozguna uğratarak kazandığı zaferlerin buğusu, tütme devâm ediyordu. Türk yıldızının bütün burçlarda ışıldadığı, tâlihimizin yâver gittiği bir zamânı yaşıyorduk.

Denizi ve yiğitliği, kısaca adam olmayı Oruç ağasından tâlim eden Hızır Hayreddîn Reis, Türk Cihân Devleti'nin Kapdân-ı Deryâsı olduğunda, bütün Cihân'ın tanıdığı, önünde saygı ile eğildiği bir devlet başkanı idi. Oruç ağasıyla kurup geliştirdikleri Cezâyir Türk Sultanlığı'nın başında, Oruç Reis'in şehâdetinden sonra, Hızır Hayreddîn Reis bulunuyordu. Cihân Pâdişâhı Kaanûnî Sultan Süleyman Hân, onu İstanbul'a çağırıp Huzûr-ı Hümâyûn'una kabûl ettiğinde, Topkapı Sarayı'nda karşı karşıya gelen iki Türk sultânı vardı. Barbaros Hayreddîn Paşa'daki Türklük hissi, biyolojik damarlara sığmayacak kadar gür akıyordu. O, müstakil Cezâyir Sultânı olmaktansa, Türk Cihân Devleti'nin Cezâyir Beylerbeyi olmayı yeğ tuttu. Hemen ardından gerçekleşen bir Haleb seyâhati sonrasında, Dünyâ'nın en büyük ve kudretli devletinin Kapdân-ı Deryâsı nasbedildiğinde, üstündeki Cezâyir Beylerbeyliği alınmadı. O, artık hem Kapdân Paşa, hem de Cezâyir Beylerbeyi idi.

Barbaros Hayreddîn Paşa, evveliyâtında sultanlık bulunan bir hayât hikâyesine sâhip olduğundan, Türk Cihân Devleti'nin Kapdân-ı Der-

⁷ Hicrî 866.

⁸ Ebû'l-Feth: Feth'in Babası / Fâtih Sultan Mehmed Hân için kullanılan bir tâbirdir. Fâtih devri kalem ehlinde Tursun Beğ'in “*Târih-i Ebûl-Feth*” isimli tanınmış eseri, bu sıfatın yaygınlaşmasını sağlamıştır.

yâsı sıfatıyla geçirdiği altın kıymetindeki vaktinde, etrâfından hep sultanlara lââyık ve yaraşır bir hürmet gördü. Kaanûnî Sultan Süleyman Hân dışında, Sadr-ı âzam dâhil, hiçbir devlet erkânından çekinmeyen Barbaros, zâten korku ile tanışmamış olan azîz şahsiyetine, en ufak bir kusûr ve ihmâl tozu kondurmadan, fânî ömrünü, şerefler, şânlar içinde tamamladı.

Barbaros Hayreddîn Paşa, bu Dünyâ'ya gelen nâdir insanlardan biridir ve o nedret şahsiyet, bizim milletimizin mensûbudur. Türk milleti, Barbaros Hayreddîn Paşa'sı ile ne kadar iftihar etse, azdır. Seyyid Murâdî'nin metninde, en çok geçen tâbirlerden biri “*Türk yoldaş*”dır. Oruç ve Hayreddîn Reislerin maiyet efrâdından bahsedilirken, bu “*Türk yoldaş*” sözü, hemen her cümlenin ortak malı olur. Şunu, hemen ifâde etmek lâzımdır ki, o satırları yazıya aktaran Seyyid Murâdî ceddimiz de, hakikî ve su katılmamış bir “*Türk yoldaş*”dır.

Romana ad koyma işi, zannedildiği kadar kolay olmadı. Seyyid Murâdî'nin bal akışlı, levend sekişli cânım Türkçesinden çıkarılabilecek o kadar çok roman ismi vardı ki, hangisini seçsem, gönlüm diğerlerinde kalırdı. Önce “*Hayreddînli*” demeyi düşündüm. Fakat, bu söz, daha ziyâde Hayreddîn Paşa'nın maiyetindeki Türk denizcileri için kullanılıyordu. Paşa'nın bizzat kendisini ifâde edecek başka bir isim aramaya koyuldum. Başta Charles-Quint⁹ ve Andrea Doria¹⁰ olmak üzere, Hayreddîn Paşa'dan ürken Hristiyan Âlemi, ona “*Barbarosadîn Türk*” diyorlardı. Bir ara, romana bu ismi verecektim. Sonra, Türk'ün “*Deryâ Sultânı*” bildiği uluğ Türk Barbaros Hayreddîn Paşa'ya, Hristiyan Dünyâsı'nın verdiği yakıştıрма ismi lââyık görmeyi, doğru bulmadım. O, sâdece Cezâyir'in değil, deryâların da sultânı idi. Sonunda, zihnimdeki soru işâretleri birer birer kayboldular ve geriye “*Deryâlar Sultânı*” kaldı. Bu sûretle, bu romanın adı konmuş oldu. Aslında Barbaros Hayreddîn Paşa, deryâlarla berâber, bizim gönüllerimizin de sultânı. Ona yaraşacak iki Dünyevî mekân sayılacak olsa, biri elbette denizlerdir, diğeri ise, Türk milletinin gönlüdür.

Barbaros Hayreddîn Paşa, öylesine büyüktür ve Hristiyan Avrupa'ya öylesine bir korku salmıştır ki, Charles-Quint ve Andrea Doria'nın el ele vererek hazırladıkları bir sahte ve uyduruk sahnede, Barbaros'un kazan içinde yakıldığı haberi, Yakub Ağa'nın deryâlara sığmayan oğlunun

⁹ Seyyid Murâdî'nin dili ile *Karlos Kral*.

¹⁰ Seyyid Murâdî'nin demesiyle *Anderya Dorya*.

yaşadığını isbât ettiği âna kadar, bütün Avrupa'da şenliklerle kutlanır. Diyeceğimiz odur ki, Hristiyan Avrupa, onun yalancıkdan ölümünden dahî meded ummaktadır. Bütün bu haslet ve destâna meyleden hayât hikâyesi ile, Barbaros Hayreddîn Paşa, bir Kapdân-ı Deryâ'dan çok daha fazlasıdır.

Barbaros Hayreddîn Paşa, Preveze Zaferi öncesinde ve bu zafer sırasında ortaya koyduğu tavır ve duruşu ile, emrinde cenk eden aske-
rin gözünde velî makâmında görülmüştür. Nice belâ ve felâket dâvet eden hâdise, onun görklü nazarına mâlûm olmuş, rûyâlarına girmiş ve önceden îcâb eden tedbîrler alınarak tehlikeler ber-
taraf edilmiştir. Preveze Muhârebesi başlamadan, ters esen ve düşmana yarayan rüzgâr, Hayreddîn Paşa'nın, üzerlerinde âyet-i kerîmeler yazılı kâğıtları Kapdân Paşa Baştardası'nın yan taraflarından denize bırakması ile bıçakla keser gibi duruverir. Kâtib Çelebî'nin "Tuhfetü'l-Kibâr fî Esfârî'il Bihâr" isimli tanınmış eserinde, bu hâdise üzerine, Barbaros Hayreddîn Paşa için şu sözler sarf edilir:

*"Derhâl Paşa-yı Gâzî iki âyet yazub gemisinin iki tarafına bıraktıkda rüzgâr sâkin olub barçalar hareketten kaldı. Kissadan hisse budur ki, serdâr olan nâmdârlar yalnız esbâb-ı cismâniyyeye i'timâd itmeyüb ka-
adir oldukları kadar esbâb-ı rûhâniyyeye dahî riâyet ve i'tibâr eylemek lâzımdır."*

Kâtib Çelebî merhûmun pek isâbetli olarak söylediği gibi, serdâr olan nâmdârlar, yalnız Dünyâ işlerine güvenmeyip, güçleri yettiği kadar dinî işlere de vâkıf olmalıdırlar. İşte, Barbaros Hayreddîn Paşa, bu iki vasfî bünyesinde birleştirmiş nâdir serdârlardan idi. Onun elindeki kılıç ve palası ne kadar keskin ise, gönlündeki ve kalbindeki îmân ateşi de o derecede hârlı idi.

Barbaros Hayreddîn Paşa, denizin nabzını tutmada ve geminin teknik aksâmını bilmede, eşi bulunmaz bir mevkide duruyordu. Preveze Muhârebesi öncesinde, Hristiyan donanmasının dev-âsâ gemilerden teşekkül eden ve seyredenlere güven veren eziciliği, bu Dünyâ'da sâdece bir kişiyi tesiri altına alamıyordu. O kişi, Barbaros Hayreddîn Paşa idi. Gemi dediğin, yük taşıyacaksa, istediğin kadar büyük olsundu, fakat onunla muhârebe edecekseniz, üstüne bindiğiniz geminin manevra kabiliyeti öne çıkardı ve serî hareket edemeyen bir gemi, nice ağır ve hacimli olursa olsun, düşmanın hedefi olmaktan başka işe yaramaz-

dı. Onun, Preveze’de, Andrea Doria’nın karşısına hafif, fakat sür’atli gemilerle çıkmasını anlayamayanlar, Doria ile birlikte husrâna abone olanlardı. Hayreddîn Paşa’nın Preveze’deki bir başka büyüklüğü, Türk ordusunun târîh boyunca hep karada uygulayıp serî zaferler kazandığı “Bozkır / Hilâl / Türk / Tûrân” taktiği denilen muhârebe usûlünü, çok zor, hattâ muhâl olmasına rağmen, denizde tatbîk etmesidir. Düşmanı, istediği noktaya çekip, Hilâl’in uçlarını birleştirerek kuşatmaya ve daha sonra da imhâ etmeye dayalı bu taktik, Dünyâ denizcilik târîhinde ilk ve son olarak Preveze’de, Barbaros Hayreddîn Paşa Hazretleri tarafından tatbîk edilmiş ve netîcesinde Türk denizciliğinin en büyük zaferi kazanılmıştır.

Bunca imrenilesi haslet ve vasfı şahsında, bünyesinde toplayan Barbaros Hayreddîn Paşa, Türk çocuğunun çok çok iyi tanınması, hayât hikâyesini, su içer gibi ezberlemesi gereken bir uluğ Türk’tür.¹¹ Bu vesîle ile, muhterem ve şanlı Barbaros Hayreddîn Paşa’mızla bu romana mısralarıyla ilhâm veren büyük şâir Yahyâ Kemâl’e, Allâh’dan rahmet diliyor, ebedî mekânlarının Cennet denizleri olmasını niyâz ediyoruz.

Bu haddini bilen çalışmayı, hayât arkadaşım ve her işimin tamamlayıcısı sevgili eşim Hatice Rûhân ile canım kızlarım Ayşegül Selcen ve Bilge’ye armağan ediyorum.

Turgut GÜLER

Üsküdar, Ekim 2019

¹¹ Önünüzdeki bu Barbaros romanında, en büyük Türk denizcisinin annesi ile anne tarafından dedesi dışındaki bütün kahramânlar, gerçek adlarıyla anılmışlardır. Vardar Yeniceli sipâhî Yâkûb Ağa’nın muhterem hayat arkadaşı (romandaki adı ile Sofiya Katalina/ Safiye) ve azîz kayınpederinin (romandaki adı ile Gerasimos Usta’nın) isimleri, yakıştırma yoluyla, Âciz tarafından verilmişlerdir.

